

типів навчальної інформації, а також завдяки можливості враховувати індивідуальні особливості учнів та сприяти підвищенню їх мотивації. Мультимедійні засоби навчання є перспективним і високоефективним інструментом, що дозволяє надати інформацію у більшому об'ємі, ніж традиційні джерела і в тій послідовності, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту.

Список використаних джерел:

1. Демехіна І. «Використання мультимедійних засобів навчання на заняттях з дисципліни «МАТЕМАТИКА»//Молодь і ринок №1 (84), 2012
2. Луців С. І. «Мультимедійні засоби навчання як чинник розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках української мови»//Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. - №4(51). - 2015
3. Пінчук Г.Г., Титар О.В. «Мультимедійні засоби навчання як вирішальний фактор ефективності навчального процесу.» [Електронний ресурс]/ - Режим доступу: https://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/34663/
4. Риженко С. С. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у ВНЗ) / С. С. Рижинко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.lineyka.inf.ua/articles/001/>.
5. Савчин М. «Особливості використання мультимедійних технологій у навчальному процесі початкової школи.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу [conference.pu.if.ua > forum > files >](http://conference.pu.if.ua/forum/files)
6. Козак Т.М. «Інтенсифікація лекції у вищій школі засобами мультимедійних презентацій»//Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №2 (28). Інформаційне джерело: [Електронний ресурс]:Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
7. Кориченко Н.М «Мультимедійні засоби навчання, як фактор ефективності навчального процесу».-2018//[Електронний ресурс] Режим доступу:<https://vseosvita.ua/library/multimedijni-zasobi-navcanna-ak-faktor-efektivnosti-navcalnogo-procesu-74433.html>
8. Хильчук Н.О. «Шляхи використання засобів мультимедіа на уроках початкової школи.» Навчально-методичний посібник. Орлівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів. – Березне, 2018 – 48 с.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/>

УДК 351.77: 614.2.

Радиш Ярослав Федорович,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління та адміністрування КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”

ЗДОРОВ’Я ГРОМАДЯН УКРАЇНИ – СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ДЕРЖАВИ

Si vis pacem – para bellum (Хочеш миру – готуйся до війни)

*“Пульс життя б’ється швидше, ніж раніше.
Наше життя стоїть перед загрозою нестерпного напруження.
Високе напруження в нашому суспільстві жахливо впливає на психічні хвороби...”*

Г. Кауніц

У статті висвітлюються проблеми здоров’я громадян як важливого фактора національної безпеки.

Ключові слова: *здоров’я, психічне здоров’я, влада, національна безпека, державне управління.*

The article highlights of public health as an important factor of national security.

Keywords: *health, mental health, power, national security, public administration.*

Вступ. За оцінками більшості аналітиків і експертів в останнє десятиріччя різко зросли загрози міжнародній та національній безпеці, які обумовлені зростанням імовірності появи нових ядерних країн, жорстким суперництвом за перерозподіл сфер впливу, передусім в енергетичному секторі світового господарства, все більш неоднозначним впливом процесів глобалізації на розвиток різних країн та все більш очевидною схильністю до застосування силових методів при реалізації національних інтересів. Спостерігається стійке зростання витрат більшості країн світу на розробку новітніх систем озброєнь [7].

Відомі українські фахівці в галузі державного управління Н.Р. Нижник, Г.П. Ситник та В.Т. Білоус [5] розглядають національну безпеку як сукупність взаємопов'язаних елементів, різномірних за функціональними сферами, важливими складовими якої є політична, економічна, екологічна, технологічна, воєнна та інформаційна безпека.

У національному інституті стратегічних досліджень до названого вище переліку компонентів національної безпеки включено і людську (демографічну) безпеку (рис. 1) [1].

На глибоке переконання автора, такий підхід є абсолютно виправданим. Адже тільки здорова нація, з одного боку, спроможна забезпечити належний рівень політичної, економічної, екологічної, технологічної, воєнної та інформаційної безпеки, а, з другого, - хвора нація не може відтворити себе у здорових поколіннях.

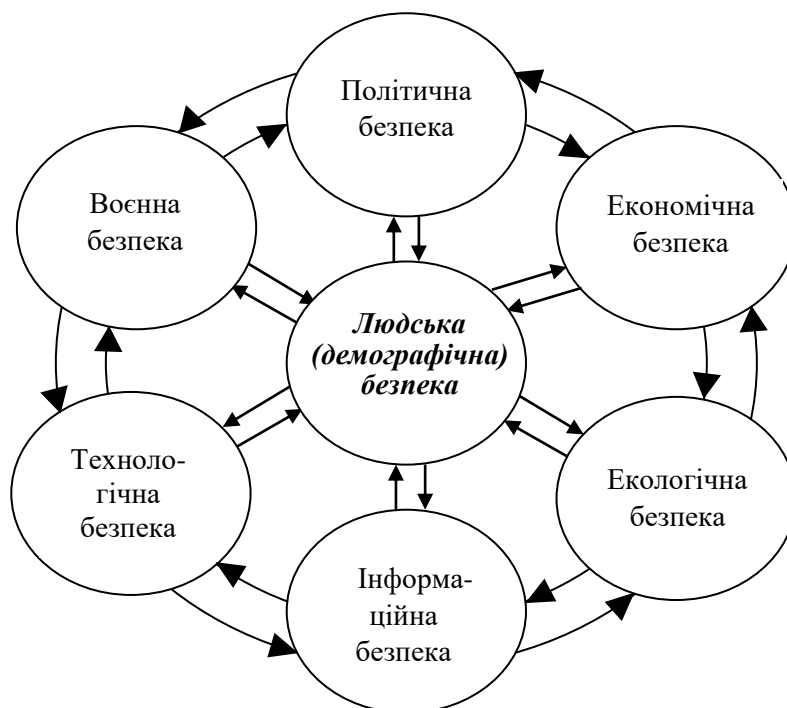

Рис. 1. Функціональні елементи системи національної безпеки України

Виконання основного стратегічного завдання діяльності системи охорони здоров'я України – збереження та зміцнення здоров'я громадян держави – неможливе без знання основних характеристики, тенденцій та закономірностей стану здоров'я Українського народу. А рівень здоров'я громадян нашої держави є інтегральним (узагальненим) показником соціальної політики та державного управління в цілому.

Виклад основного матеріалу. Поняття здоров'я відображає одну із фундаментальних характеристик людського існування - форму його життя, тому воно переосмислюється усякий раз, коли життя глибоко змінюється, - будь то зміни в суспільних відносинах чи зміни в технічних можливостях людства, але здоров'я при цьому залишається універсальною цінністю. Суть цієї цінності в тому, що саме здоров'я, як стан індивідуума або соціуму, дозволяє людині реалізувати певний набір фізичних, духовних, соціальних можливостей, тією чи іншою мірою розкрити свій потенціал. За своєю ціннісною сутністю здоров'я є благом, тобто тим, що відповідає потребам, інтересам, має позитивне значення для людей. За аксіологічною ієрархією (від грецької *Аχία* - цінність) здоров'я належить до розряду найвищих універсальних цінностей, адже має непроминальне, всебічне, поза часом і простором значення. Протягом багатовікової історії людства, за всіх суспільно-економічних формацій, медицина, здоров'я і хвороби завжди посідали важливе місце в соціальному, економічному та культурному житті суспільства [4, с. 5].

Ставлення людей до свого здоров'я – це соціокультурний феномен, що має суттєві просторово-часові відмінності. На жаль, вітчизняна історія з її нехтуванням життям окремого індивіда сформувала стереотипи нехтування підтримкою особистістю власного здоров'я. На відміну від цього, західна модель домінування індивідуальності стимулювала розвиток цінностей здоров'я та відповідного ставлення до нього людини. Незважаючи на ті зміни, які відбуваються сьогодні в українському суспільстві (перш за все йдеться про процеси індивідуалізації суспільної свідомості, 'приватизації' ціннісного світу особистості тощо), ставлення наших співвітчизників до свого здоров'я практично не змінилось. І хоча, за даними числен-

них соціологічних досліджень, здоров'я займає першу (найвищу) позицію в ієрархії термінальних цінностей людей різних вікових груп, їх реальна поведінка не сприяє підтримці та поліпшенню власного здоров'я. У цьому зв'язку соціологи роблять висновок про те, що для пересічного українця, у тому числі молодого, здоров'я є лише декларованою цінністю. Особливу стурбованість у цьому контексті викликає стан здоров'я і ставлення до нього молоді, адже від цього залежить майбутнє нашого суспільства, відтворення нових поколінь українців [3].

В сучасній світовій практиці формується нова філософія здоров'я, побудована на визнанні багатоаспектності цінності здоров'я та його пріоритету в низці найважливіших потреб людини і суспільства. Формування здоров'я населення і медичних потреб відбувається під впливом різних чинників [3]:

- демографічних (чисельність, статево-вікова структура, рівень міграції населення. Народжуваність, загальна і дитяча смертність та ін.);
- соціально-економічних (особливості економічного розвитку територій, характер і рівень розвитку виробництва, система розселення, щільність населення, стан шляхів, транспорту, зв'язку);
- клімато-географічних (географічні та кліматичні характеристики, регіональні особливості, що впливають на характер захворюваності населення, доступність медичної допомоги тощо);
- соціально-медичних (рівень і структура захворюваності населення, рівень розвитку медичної допомоги, ресурсне забезпечення закладів охорони здоров'я);
- соціально-культурних (житлово-побутові умови, матеріальний рівень життя населення, рівень розвитку соціальних служб, сімейний стан, чисельність і склад сім'ї, національні традиції, рівень культури, освіти, санітарно-гігієнічної освіченості населення).

Протягом багатовікової історії людства на різних етапах розвитку суспільства представники різних наук та фахів досліджували таємниці феномена здоров'я, вивчали його сутність з метою вмілого та економного його використання впродовж усього життя, знаходження засобів для його збереження.

Не можна не погодитися з думкою чл.-кор. НАМН України Р.В. Богатирьовою, яка, посилаючись на наукові праці А.М. Нагорної, стверджує наступне. Сьогодні здоров'я вже не розглядається як суто медична проблема. Формується переконання в тому, що комплекс медичних питань становить лише незначну частину феномена здоров'я. Узагальнені підсумки досліджень залежності здоров'я людини від різних чинників переконують, що стан системи охорони здоров'я зумовлює в середньому лише близько 10% всього комплексу впливів. Відома формула, або модель обумовленості здоров'я (50 – 55% вплив факторів способу життя, 20 – 25% - стану навколишнього середовища, 15 – 20% - генетичних і 8 – 10 % - стан служб охорони здоров'я), яка за критерій оцінки мала первинну загальну захворюваність населення та його груп (популяційний рівень). Інакше кажучи, власне медичний аспект не є головним серед різноманітності впливів на здоров'я людини, а отже, медичне визначення здоров'я як відсутності хвороби не відповідає реаліям і потребам життя. Очевидно, що здоров'я людини є складним феноменом глобального значення, котрий може розглядатися як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорії, як об'єкт споживання, інвестування капіталу та індивідуальна і суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з оточуючим середовищем, яке, у свою чергу, постійно змінюється [2].

Розглядаючи проблеми здоров'я нації в контексті національної безпеки, автор повністю поділяє думку проф. Р. Богатирьової про те, що при цьому аналізі не можна обминути проблем психічного здоров'я нації, оскільки воно займає центральне місце в багаторівневій системі психологічної безпеки особи і суспільства. Психічне здоров'я та психічне благополуччя є найважливішими складовими високого рівня життя, що дають змогу людині вважати своє життя повноцінним та значущим, бути активним і творчим членом суспільства. Та, як стверджує Р. Богатирьова, психічне здоров'я окремих громадян і соціальних груп суттєво впливають на стан національної безпеки [2, с. 271].

У ХХІ столітті прогнозується суттєве зростання вимог до ефективності функціонування міжнародних та національних систем охорони здоров'я, покликаних забезпечити збереження здоров'я населення за умов посиленої дії негативних факторів, спричинених глобалізацією та бурхливим розвитком новітніх цивілізованих процесів. У зв'язку з цим, скористаємось думкою відомого дослідника проблеми *чому люди так сильно прагнуть влади* з приводу його твердження щодо вагомості впливу хвороби керівника держави на його політичну ефективність та долю країни [8]. Автор повністю поділяє думку проф. О.О. Сохіна про неприпустимість перебування на високій державній посаді осіб із нервово-емоційною нестійкістю, схильних до де-

пресії та імпульсивних дій. Саме тому автор підтримує доцільність вироблення критеріїв медичного контролю здоров'я кандидатів у депутати, міністри, главу держави тощо.

На основі викладеного вище робимо висновок про те, що коли здоров'я нації, а тим більше, здоров'я її лідерів розглядається в контексті національної безпеки та оборони, рівень фізичного та психічного здоров'я набуває ще й стратегічного значення, Бо як відомо, сучасна безпека та оборона держави здійснюється з використанням інформаційних та інших наукоємких технологій складних машин і пристроїв. А для цього потрібна не тільки відповідна підготовка, але й здатність долати високі нервово-психічні навантаження, до того ж в екстремальних умовах [6, 9].

Список використаних джерел:

1. Белов О.Ф. Найважливіші підсумки роботи НІСД у 1987 – 2000 роках. Стратегії розвитку України: теорія і практика / За ред. О.С. Власюка. – К.: НІСД, 2002. – С. 24.
2. Богатирьова Р.В. Детермінанти здоров'я та національна безпека: монографія / Р.В. Богатирьова: за ред. Ю.І. Кундієва. К.: ВД “Авіценна”, 2011. – 448 с.
3. Державна політика у сфері охорони здоров'я: кол. моногр.: у 2 ч. / [кол. авт.; упоряд. проф. Я.Ф. Радиш; передм. та заг. ред. проф. М.М. Білінської, проф. Я.Ф. Радиша]. – К.: НАДУ, 2013. - Ч. 1 – 396 с.
4. Латишев Є.Є. Еволюція дефініції “здоров'я”. Наукове видання. – К., 2015. – 80 с.
5. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): Навч. посіб. / за заг. ред. П.В. Мельника, Н.Р. Нижник. – Ірпінь, 2000. – 304 с.
6. Радиш Я.Ф. Фізичне, психічне здоров'я і геніальність та влада (за матеріалами літературних джерел) // Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки, 2016. - № 3-4 (11-12). – С.173 – 178.
7. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2012. – 544 с.
8. Сохин А.А. Болезнь и власть: в 3-х кн. – К.: Логос, 2005. – Кн. I: Роковые недуги монархов. – 375 с.
9. Чазов Е. Здоровье и власть. – Интернет-ресурс, 122

УДК 351.77:615.89:39](477).

Радиш Ярослав Федорович,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління та адміністрування КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”

Радиш Роман Васильович,

студент спеціальності “Публічне управління та адміністрування” ступінь вищої освіти “Магістр” КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА МЕДИЦИНА - ЯК НАЦІОНАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

“...медицина не может избежать эмпиризма и заимствований от народа, так как она создалась из народной медицины”.

Митрополит Серафим (Чичагов)

У повідомленні, на основі аналізу низки літературних джерел українських та російських авторів, досліджено тене́зу та виявлено перспективи розвитку української народної медицини як національного феномену, як філософії Українського народу.

Ключові слова: *українська народна медицина, цілителство, національний феномен, тене́за та перспективи розвитку, державне управління.*

The report, based on the analysis of a number of literature sources from Ukrainian and Russian authors, the genesis was investigated and the prospects of Ukrainian alternative medicine as a national phenomenon and Ukrainian people philosophy was found.

Key words: *Ukrainian complementary and alternativ medicine, healing, national phenomenon, genesis and development prospects, state governance.*

Вступ. У період духовного відродження української нації й розбудови державності України однією з головних проблем вітчизняної вищої школи є формування високоосвіченого, культурного, гармонійно розвиненого фахівця з глибокими знаннями історії та культури Українського народу.